ZENDEGI-SALAM
ضمیمه روزنامه خراسان
یک‌شنبه • ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۲
اول ذی القعده ۱۴۴۴ • ۲۱ می ۲۰۲۳
شماره ۲۱۲۱۶
۲۴۳۶

چای بزن زنده شی

امروز روز جهانی چای است؛ نوشیدنی‌ای که ترکیبی برنده برابر خستگی جسمی و روحی است. به این مناسبت به نقش آن در زندگی پرداختیم و از چای ایرانی و ویژگی‌هایش گفتیم

پرونده

حدود ۱۷ سال قبل سازمان ملل به پیشنهاد کشور چین، «۲۱ می» را به عنوان روز جهانی «چای» نام‌گذاری کرد تا در این مناسبت توجه مردم دنیا را به اهمیت این گیاه، تجارتش و... جلب کند. نوشیدنی که بین ما ایرانی‌ها هم محبوبیت خاصی دارد و پای ثابت مهمانی و دورهمی‌های ماست. یک روز بهاری با رفقا، در خانه، پارک یا طبیعت با چای زیباتر می‌شود. چای نوشیدنی گرم اول کشور ماست که طعم زندگی می‌دهد. هنوز در خواستگاری‌ها، عروس باید سینی چای به دست وارد شود. هنوز یک سماور و چای همیشه تازه دمش نشان‌دهنده این است که خانم خانه چقدر آمادگی برای حضور مهمان دارد. حتی وقتی می‌خواهیم کسی را ناغافل به منزل دعوت کنیم در لابه‌لای تعارف‌مان می‌گوییم یک استکان چای در خدمت باشیم. شروع روز و پایانش برای بسیاری از ما با چای است. برای همین بد نیست از چای بگوییم که جزء لاینفک زندگی ماست. هرچند در هیاهوی برندهای متنوع و بسته‌بندی چای خارجی در کشورمان، چای ایرانی مهجور مانده، اما چای ایرانی بدون مواد شیمیایی هنوز طرفدارانی دارد. در این پرونده از جنبه‌های مختلف نقش چای را در زندگی‌مان بررسی کرده‌ایم و از لحظاتی گفتیم که این نوشیدنی دوست‌داشتنی برای‌مان رقم می‌زند و در کنارش با رئیس سازمان چای کشور، از اهمیت چای ایرانی گفتیم. با ما باشید.

ستاره ترکیب‌های برنده زندگی

چای کنار پنجره، روی تراس، توی باغچه، گوشه حیاط، وسط فیلم و کتاب، هر کدام یک ترکیب برنده ایجاد و غم و غصه زندگی را رفع می‌کند

سید مصطفی صابری | روزنامه‌نگار

وقتی خسته‌ای، یک لیوان چای داغ، وقتی پکری، یک لیوان چای داغ، وقتی تمرکز نداری یک لیوان چای داغ، بعد از یک روز پر کار، صبح، ظهر، شب، هر جایی که قرار باشد جسم و جانت را تازه کنی یک لیوان چای عضو ثابت ترکیب برنده‌ای است که قرار است آدم را آماده کند برای رفتن تو دل مشکلات، برای شروع یک روز خوب، برای پایان یک روز عجیب و خلاصه خیلی چیزهای دیگر، اما این ترکیب با آن که یک عضو ثابت به نام لیوان چای دارد؛ گاهی عضو دیگرش می‌شود یک کتاب، گاهی می‌شود یک پنجره با منظره‌ای زیبا و... این ترکیب‌ها را با هم مرور کنیم.

چای و تراس خیره به افق

آن بخاری که از روی لیوان چای بلند می‌شود وقتی بک گراندش خانه‌های محله باشد یک باره فلسفی عجیبی پیدا می‌کند؛ انگار با خیره شدن به آن بخار، داری به قصه آدم‌هایی فکر می‌کنی که در خانه‌های مقابلت زندگی می‌کنند. این که دنیای آن‌ها چطور است و سهم‌شان از بازی روزگار چه نقشی است. آن لحظه انگار جهان ایستا شده، نگرانی‌ها کنار رفته‌اند و دوست داری وقتی نسیم ملایمی که روی تراس می‌وزد و پیشانی‌ات را نوازش می‌کند با هر جرعه‌ای از چای که می‌نوشی به نقش خودت در زندگی فکر کنی. به این که داستان زندگی‌ات به کدام سمت می‌رود. کجایش را دوست داری و از کدام بخش ناراضی هستی؟ گرمای لیوان که به دستت می‌رسد انگار آرامشی از دست به تمام بدنت منتقل می‌شود. اگر شب باشد و باد درخت‌های محله را تکان دهد آن آرامش زیبا، دور از هیاهوی روز، انرژی منفی‌ات را خالی می‌کند. دوست داری همه‌چیز متوقف شود. حیف چای سرد می‌شود و زندگی با چالش‌هایش ادامه دارد. راستی چای روی تراس با ماگ می‌چسبد.

چای و پنجره گوشه دنج و امن دنیا

لحظه‌های خلسه‌وار نوشیدن چای پشت پنجره بیشتر برای روزهای سرد سال است. جایی که انگار سرما مثل مشکلات زندگی هجوم آورده و پنجره به تویادآوری می‌کند خانه و خانواده گوشه دنج تو در دنیاست که به وجودت گرما و آرامش می‌دهد. چای پشت پنجره، به‌خصوص اگر آن طرف برف ببارد لحظه ناب سکوت است. لحظه یکی شدن با زیبایی‌های زندگی. جایی که زیبایی کوچه را می‌بینی و از سرمایش در امان هستی. چای در شب‌های زمستانی و برفی، گذر شب را زیبا می‌کند؛ انگار شب روشن شده و تجدید قوا کرده‌ای برای فردای پرنور و پرهیجان.

چای و حیاط نمی‌شود تو را دوست نداشت

عصر که می‌شد پدر از گل‌ها و بوته‌ها و درخت‌های داخل باغچه سرکشی می‌کرد. مرتب‌شان می‌کرد. باغچه را آب می‌داد. حیاط را کمی آب‌پاشی می‌کرد تا خنک شود؛ بوی مطبوعی از درخت‌ها بلند می‌شد؛ انگار باد با گذر از بین شاخه‌ها عطر درخت‌ها را می‌دزدید تا به مشام ما برساند. تلویزیون کوچک سیاه‌سفیدمان را می‌بردیم گوشه حیاط، هندوانه، تخمه‌هایی که خودمان تفت داده بودیم و خیلی چیزهای دیگر، حین اسباب‌کشی موقت از داخل خانه به حیاط،

برای پدر چای می‌بردم. داخل قندانی پلاستیکی و قرمز که مخصوص بیرون بود. پدر با دستکش کار لیوان را برمی‌داشت اما می‌گفت من قند را داخل دهانش بگذارم. مثل ابرقهرمانانی که یک نیروی عجیب دارند، مثل بتمن که تجهیزات خاص خودش را دارد، چای را از انرژی پایان‌ناپذیر پدر بود. وقتی همه مستقر می‌شدیم نوبت چای خودمان بود با استکان‌های کمر باریک، سینی استیل و حینش هم شوخی با تفاله‌های ساقه چای که آن موقع ته استکان‌ها زیاد بود. اگر تفاله‌ای ایستاده ته استکان می‌دیدیم قصه‌ها می‌گفتیم؛ از خواستگار برای خواهر، تا بازگشت فلانی از سفر و... اما من دوست داشتم تفاله ساقه چای داخل استکانم کسی باشد که با کلی خوراکی از راه می‌رسد. چای فرصت گپ زدن، شوخی، قصه‌گویی و حتی کار تیمی بود. چای عضوی از خانواده بود.

چای با کتاب و فیلم باید ادامه بدم...

بکوب چند قسمت از یک سریال جذاب را دیده‌اید، یک نفس صد صفحه از یک رمان جذاب را خوانده‌اید و در هر دو حالت چنان خسته شدید که ادامه کار برای‌تان ممکن نیست؛ اما دوست دارید سریال یا کتاب را به انتها برسانید چون نمی‌توانید تا فردا صبر کنید. حالا نوبت چای است که به شما کمک کند ادامه بدهید و در دنیای سریال یا کتاب‌تان بمانید و لذت ببرید. البته چای وسط درس خواندن هم می‌چسبد، درست نیمه شبی که همه خوابیدند و چشم‌ها سنگین می‌شود؛ لحظه‌ای که هیچ کس نیست کمی گپ بزنی و بین درس خواندن تنوعی ایجاد کنی این چای است که کمک می‌کند بیشتر دوام بیاوری و بخوانی. مثل یک رفیق، مثل مربی بوکسورها که بین دو راند توی گوش بوکسور می‌زند تا تهییجش کند. چای رفیق بامرام.

سفر جاده‌ای و چای عطر خانه در همه جا

چای با یک چیز دیگر هم ترکیب جادویی جالبی می‌سازد؛ با سفر جاده‌ای، وقتی خسته‌ای، وقتی پشت لباست خیس عرق و پاهایت هم خشک شده، درست وقتی کیلومترها از خانه دور شده‌ای، فقط یک چیز می‌تواند حال و هوای خانه را تداعی کند و عطرش را به یادت بیاورد. کنار می‌زنی، یک زیرانداز، یک فلاسک چای و... چند جرعه که می‌نوشی انگار فیلتر چشمانت از سیاه و سفید به رنگی تغییر می‌کند. انگار دنیا می‌شود یک خانه بزرگ، انگار لحظه‌های جاده دیگر کش‌دار نیست. حالا وقت آن است دوباره قدم در راه بگذاری و لذت ببری. این ترکیب همیشه برنده است، مثل همه ترکیب‌های قبلی که گفتیم، ترکیب‌هایی که قرار است مقابل سرما، بی‌حوصلگی، تنهایی و رخوت، حال بد و... مسابقه بدهند. ترکیب‌هایی که یک کاپیتان دارند یعنی چای.

چای ایرانی عاری از سم است

مهندس «حبیب جهانساز» رئیس سازمان چای کشور در گفت‌وگو با ما از دلایل محبوبیت چای و ترفندهای خرید چای مرغوب می‌گوید

مجید حسین زاده | روزنامه‌نگار

«چای برای مردم کشور ما صرفاً یک نوشیدنی نیست، هرچند در بسیاری از کشورهای آسیایی پرطرفدارترین نوشیدنی همین چای است و بعد از آب، پرمصرف‌ترین نوشیدنی به حساب می‌آید»، رئیس سازمان چای کشور با این مقدمه و در گفت‌وگو با ما به سوالاتی درباره چای پاسخ می‌دهد.

چای با فرهنگ ما عجین شده است

از مهندس «جهانساز» درباره دلایل محبوبیت چای می‌پرسم که می‌گوید: «یک بخشی از آن مربوط به این است که چای با آداب و رسوم و فرهنگ مردم کشور ما عجین شده است. چای صرفا یک محصول مصرفی نیست. چای به نوعی شکل‌دهنده فرهنگ ما هم هست؛ در همه مهمانی‌ها، دید و بازدیدها، جلسات تصمیم‌گیری، محیط‌های اداری و... چای هم صاحب یک نقش پررنگ است. از آن طرف، چای به دلیل کافئینی که دارد، آرامش‌بخش، تسکین‌دهنده و برطرف کننده خستگی است. این‌ها هم روی محبوبیت چای تاثیرگذار است. علاوه بر این، چای به راحتی در دسترس است و دم کردن آن هم نیاز به وسیله خاص یا مهارت زیادی ندارد و این هم باعث شده که بیشتر مورد توجه باشد».

۴ ویژگی چای مرغوب

رئیس سازمان چای کشور در پاسخ به این سوال که چای با کیفیت باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد، می‌گوید: «اول از همه باید بگویم که این مسئله نیاز به تجربه دارد و این طور نیست که با یک بار شنیدن یا خرید کردن به دست بیاید، اما چایی که می‌خواهید بخرید، از نظر رویت (ظاهری)، لمس، رنگ و طعم باید بررسی شود. ظاهر چای باید ریز و پیچ‌دار باشد و به صورت برگ پهن نباشد. از نظر لمس باید زبر و خشن باشد یعنی وقتی به آن دست می‌زنید، سوزن سوزن در دست‌تان فرو برود. از نظر رنگ، تفاله آن باید به رنگ مسی شفاف و رنگ خودش باید مشکی براق باشد. از نظر طعم، ذائقه‌ها متفاوت است اما آن طعم گس را باید داشته باشد چون کافئین چای مرغوب باید منجر به جمع شدن دهان شود».

من روزی ۱۲ لیوان چای می‌خورم

از او می‌پرسم که شما به عنوان رئیس سازمان چای کشور در روز، چند تا چای میل می‌کنید که می‌گوید: «من به جز چای، تقریبا نوشیدنی دیگری نمی‌خورم. روزی ۱۰ تا ۱۲ لیوان چای را حتما می‌خورم. در اداره هر مهمانی بیاید، به مهمانی که می‌روم، در خانه یا هر جای دیگر، نوشیدنی اول و آخر من چای است».

چای ایرانی خصوصیتی دارد که چای‌های خارجی ندارند

«چای ایرانی شاید از نظر حجم تولید، جایگاه بالایی نداشته باشد چون اقلیم ما نسبت به هند، سریلانکا و... برای کاشت چای خیلی مساعد نیست، اما خصوصیتی دارد که چای‌های خارجی معروف ندارند». مهندس «جهانساز» ادامه می‌دهد: «آن خصوصیت منحصر به فرد، عاری بودن چای ایرانی از هرگونه باقی مانده سموم است. باقی مانده آرسنیک به هیچ وجه تا الان بر اساس نمونه‌برداری‌هایی که انجام شده چه در داخل کشور و چه در نمونه‌های صادراتی، مشاهده نشده و نمونه برگشتی و آلوده تا امروز نداشتیم. یک دلیلش هم این است که در شرایط اقلیمی کشور ما نیاز به سم‌پاشی برای حفاظت از چای نیست در صورتی که مثلا در هند مجبورند هر ۱۵ روز یک بار سم‌پاشی کنند، بنابراین چای ایرانی را با چای هیچ کشوری در جهان نمی‌توان مقایسه کرد. همیشه هم توصیه ما به مردم این است که از چای ایرانی استفاده کنند چون مطمئن هستند ارگانیک است».

قیمت چای ایرانی مرغوب، نصف نمونه خارجی است

از رئیس سازمان چای کشور درباره قیمت چای مرغوب ایرانی هم می‌پرسم که می‌گوید: «قیمت چای ایرانی نسبت به چای خارجی، خیلی ارزان‌تر و تقریبا نصف است. شما چای خارجی را باید الان به‌طور متوسط کیلویی ۷ یا ۸ دلار بخرید که می‌شود ۴۰۰ هزار تومان، اما قیمت چای داخلی مرغوب و عالی بین ۲۰۰ یا در نهایت ۲۵۰ هزار تومان برای هر کیلوست و ارزان‌تر هم پیدا می‌شود. هم اکنون مردم با چای ایرانی آشتی کردند و استقبال خوبی از آن شده است. میزان مصرف سالانه چای در کشور ما، تقریبا ۱۰۰ هزار تن است ولی ما ۳۰ هزار تن تولید داخل داریم بنابراین یک تعدادی از مردم چای خارجی مصرف می‌کنند. چای ایرانی با ذائقه مردم سازگارتر شده است و سه چهارم چای تولید ایران در داخل مصرف می‌شود».

فریب رنگ‌های مصنوعی چای خارجی را نخورید

«من خیلی ترجیح می‌دهم چای را صرفا با طعم اصیل چای بخورم بدون هیچ افزودنی، شخصا دوست دارم چای با طعم و عطر خودش باشد. ترجیح می‌دهم که چای را بدون قند بخورم و تلخی‌اش برایم دلچسب است». رئیس سازمان چای کشور در انتهای صحبت‌هایش می‌گوید: «یک مشکل چای ایرانی، دیر دم بودن آن است. چای ایرانی و چینی یا ژاپنی که اقلیم ما هم شبیه آن‌هاست، معمولا چای‌های دیر دمی است و یک ربع تا ۲۰ دقیقه طول می‌کشد تا دم بکشد. درباره رنگ دادن هم چای خارجی نه این که خیلی بیشتر باشد، شاید ۲ برابر باشد، اما آن چیزی که در بازار می‌بینید با بخار آب هم از آن رنگ می‌چکد، قطعا رنگ‌های مصنوعی است که به چای خارجی اضافه می‌کنند و نباید فریب‌شان را خورد. یک عدد چای کیسه‌ای مرغوب امکان ندارد که ۴ لیوان چای پررنگ در اختیار شما بگذارد، مگر این که رنگ‌های صنعتی و خوراکی داشته باشد. عطر و طعم بعضی‌های‌شان هم معمولا افزودنی است که برای سلامت انسان، آسیب‌زاست».

آداب و رسوم نوشیدن چای در اقوام مختلف ایرانی

چای علاوه بر این که محصولی زراعی به حساب می‌آید، مصرف آن در نوع خود تبدیل به فرهنگی خاص هم شده و این فرهنگ متناسب با شرایط اقلیمی و آداب و رسوم محلی تا حدود زیادی در نقاط مختلف کشورمان متفاوت است.

قاشق چای‌خوری نباید داخل استکان باشد

در میان اغلب طوایف خوزستان مرسوم است که قاشق چای‌خوری نباید داخل استکان باشد و باید قاشق در کنار استکان و روی نعلبکی گذاشته شود و اگر میزبانی قاشق را درون استکان قرار دهد، این عمل نوعی بی‌احترامی محسوب می‌شود. همچنین در طایفه «چنانه» در جنوب ایران چای بسیار غلیظ نوشیده می‌شود و اگر میزبانی چای «کم‌رنگ» برای مهمان خود بیاورد، با شکایت مهمان مواجه خواهد شد.

چای تازه برای مهمان تازه

در برخی نقاط کشور از جمله در میان عرب‌های هموطن‌مان در خوزستان هم آداب و رسوم خاصی برای نوشیدن چای وجود دارد. مثلا در میان طایفه «سرخه» در غرب شهرستان شوش، در صورتی که چای آماده برای یک مهمان خاص وجود داشته باشد، اگر مهمانی جدید به جمع اضافه شود، به نشانه احترام مهمان جدید حتی با وجود تازه دم بودن چای، صاحبخانه خود را موظف به تهیه یا دم کردن چای جدید می‌داند.

هر مهمان، یک قندان

رسم دیگری درباره چای که در بسیاری از مناطق وجود دارد، این است که کسی که یک یا چند چای خورده و دیگر تمایلی به صرف چای ندارد، باید استکان چای خود را روی نعلبکی بخواباند. این رسم در چایخانه‌های قدیمی کاربرد بیشتری داشته و مادامی که مشتریان استکان‌های خود را نخوابانده‌اند، برای آن‌ها چای سرو می‌شده است. در میان برخی اقوام آذری هم مرسوم است که در مهمانی‌ها برای هر مهمان که چای می‌خواهد، یک قندان گذاشته شود.

منبع این بخش: تابناک